Занятак-прэзентацыя
«Старажытныя гульні»
для навучэнцаў аб’яднання па інтарэсах турысцка-краязнаўчага профіля

Падрыхтавала: Раманькова Ірына Міхайлаўна,
педагог дадатковай адукацыі

Сёння з нашага занятку вы даведаецеся аб некаторых традыцыйных старажытных гульнях нашых продкаў, пазнаёміцеся з іх роляй у фізічным выхаванні, а таксама пашырыце свае веды аб тым, што народныя гульні нашых продкаў з’яўляюцца выдатным спосабам умацаваць свой дух, сваё цела, развіць працэсы мышлення, кемлівасць, спрыт.

Народныя гульні як сродак выхавання

* Беларускія народныя гульні – адзін з самых старажытных і арыгінальных сродкаў выхавання. Яны прыйшлі да нас з глыбінь стагоддзяў, перадаюцца з пакалення ў пакаленне і цесна звязаны з навакольным асяроддзем, бытам і працоўнай дзейнасцю людзей, раскрываюць характар, звычкі і традыцыі беларусаў. Як правіла, беларускія народныя гульні – рухомыя.
* Беларускія народныя гульні садзейнічаюць правільнаму фізічнаму развіццю, умацаванню здароўя, развіццю сілы, спрытнасці, назіральнасці, кемлівасці, удумлівасці, вытрымцы, пачуцця калектывізму, клопату пра іншых, любові да роднага краю, выхаванню пачуцця справядлівасці.

* **Народныя гульні ў спалучэнні з іншымі выхаваўчымі сродкамі ўяўляюць сабой аснову пачатковага этапу фарміравання гарманічна развітай, актыўнай асобы, якая спалучае ў сабе духоўнае багацце, маральную аснову і фізічную дасканаласць.**
* **Працэс азнакамлення з нацыянальнай культурай у цяперашні час ажыццяўляецца ў розных відах дзіцячай дзейнасці:**
* **- Гульнявая дзейнасць (народныя рухомыя гульні)**
* **- Экскурсіі ў выставачныя залы, тэатры.**
* **- Арганізацыя выстаў вырабаў нацыянальнага дэкаратыўна прыкладной творчасці**
* **- Народныя святы.**

Народныя гульні - гэта яркі выраз народа, які ў іх гуляе, адлюстраванне этнасу ў цэлым і гісторыі яго развіцця. У дадатку да ўсяго гэтага і выдатны спосаб умацаваць свой дух, сваё цела, развіць працэсы мышлення. Беларускі народ многія працэсы сваёй жыццядзейнасці адлюстроўваў менавіта такім чынам, праз гульню. Рухомая гульня - гэта крыніца радасных эмоцый, яна выклікае ў дзяцей пачуццё задавальнення, прывучае да ўзгодненых дзеянняў. Сюжэты гульняў спрыяюць актыўнаму руху дзяцей. У гульнях ярка адлюстроўваецца лад жыцця людзей, іх побыт, нацыянальныя асновы, кемлівасць, знаходлівасць, смеласць.

Падахвочваючы вас да рухомай актыўнасці на прагулцы, у гульнях, мы працягваем ўмацоўваць і ахоўваць ваша здароўе. З дапамогай рухомых гульняў ствараем у ўдзельнікаў гульні радасны настрой. Але і праз народныя рухомыя гульні спрабуем прывіваць любоў да роднага краю, да свайго горада, сяла, да сваіх традыцый і звычаяў.
Не адно народнае свята не абыходзіцца без спартыўных спаборніцтваў, эстафет, рухомых гульняў. Яны нясуць у сабе культуру зносін, вучаць быць пільнымі, добрымі, захоўваць мясцовыя традыцыі і звычаі.
Пасродкам народных рухомых гульняў развіваць у дзяцей цікавасць да культурнай спадчыны свайго народа. Выхоўваць паважлівае стаўленне да ўсяго, што створана рукамі папярэдніх пакаленняў.

НАРОДНЫЯ ГУЛЬНІ — адна са старажытных форм народнай творчасці. **Узніклі як вынік язычніцкіх уяўленняў чалавека пра навакольны свет і звязаны з яго імкненнем пры дапамозе магічных гульнёвых дзеянняў, імітацыі паводзін жывёл, працоўных працэсаў , паўплываць на незразумелыя прыродныя сілы.**

З развіццём эстэтычнай функцыі, якая паступова замяніла прыктычную, народныя гульні сталі забавай, сродкам эстэтычнага, а спартыўныя гульні апошняга часу і фізічнага выхавання людзей. Найбольш старажытныя гульні звязаны з паляваннем. Яны ўзыходзяць да рытуальных скокаў, у якіх чалавек, імітуючы паводзіны жывёл і птушак, імкнуўся з магічнымі мэтамі ўвасобіцца ў іншую істоту. Гульні такога характару: «Воўк», «Каршун», «Мядзведзь», «Пастух і воўк», «Гусі», «Каза», «Галубы», «Мядзведзь», «Горліца» і іншыя.

Вось прыклад адной з такіх гульняў:

«Паляўнічыя і арол»

Задача: развіваць трапнасць і дакладнасць удару, вакамер, хуткасць рэакцыі.

Апісанне гульні: усе дзеці—паляўнічыя. З дапамогай жараб'ёўкі выбіраюць вядучага — арла, яны адвольна перамяшчаюцца на пляцоўцы, перакідваючы адзін аднаму мяч, і імкнуцца выбраць зручны момант, каб лёгка ударыць мячом у спіну ці па нагах арла. Але падыходзіць да арла бліжэй, чым пяць-шэсць крокаў, не дазваляецца. Калі арол набліжаецца да паляўнічага, у якога мяч, той уцякае або аддае мяч іншаму. Калі арол зловіць мяч на ляту, ён кідае яго за межы пляцоўкі. Вяртае мяч у гульню паляўнічы, па віне якога мяч быў злоўлены арлом. Паляўнічы, якому ўдаецца падбіць арла, мяняецца з ім ролямі.

Правілы гульні: арол можа адабраць мяч у паляўнічага, дакрануўшыся да яго рукой.

Многія народныя гульні заснаваны на імітацыі працоўных працэсаў: «Проса», «Лён», «Мак», «Рэдзька», «Млынок» і іншыя, большасць з іх трансфармавалася ў гульнёвыя карагоды. Вытокі вялікай колькасці традыцыйных гульняў ляжаць у абрадавай паэзіі. Асабліва многа іх звязана з народным календаром.

Азнаёмцеся, калі ласка, з адной з такіх гульняў:
«Лянок»
Задача: **практыкаваць ва ўменні ўзгадняць рухі са словамі песні. Выхоўваць пачуццё калектывізму, цікавасць да народнага фальклору.**
Апісанне гульні: з ліку тых, хто прымае удзел у гульні, выбіраецца «бабуля». Астатнія становяцца ў круг. Яны пытаюцца:
— *Што ты, бабуля, нам прасці дасі?*
Бабуля выходзіць у цэнтр круга і адказвае:
— *Старым бабулькам воўны пасмачку, А прыгожым маладзічкам белы лянок!*
Пасля гэтага дзеці разам з бабуляй пачынаюць спяваць, паказваючы рухамі дзеянні, пра якія гаворыцца ў песні:
А мы сеялі, сеялі лянок,
Белы, слаўны кужалёк!
Урадзіся, наш лянок!
Урадзіся, кужалёк.
Мы лянок ірвалі, жалі,
Абразалі, у полі слалі,
У снапочкі збіралі.
Урадзіся лянок
Белы, слаўны кужалёк.
Правілы гульні: **дзеці павінны дакладна выконваць дзеянні, якія паказвае «бабуля».**

Своеасаблівым комплексам можна лічыць веснавыя каляндарныя гульні гуканне вясны, валачобніцтва , Юр'я, ваджэнне і «пахаванне «стралы», провады русалкі, траецкія гульні, ваджэнне куста. Шмат гульнёвых забаў адбывалася на купалле — скокі праз вогнішча. качанне па жыце, пошукі папараць-кветкі; нават выбіралі іх арганізатара — Купаліша. Гульнёвы характар у час жніва набылі цырымоніі першага і апошняга снапа, «завіванне барады». Зімой у доўгія вечары пераапраналіся ў «цыганоў», вадзілі «Казу», «Каня», «Кабылу», «Жураўля», жанілі «Цярэшку» , гулялі ў «Яшчура». Багаццем гульнёвых рытуалаў адрозніваецца вяселле, магчыма таму ў народзе часта кажуць «гуляюць вяселле». Сватаўство, абарона варот, выкуп месца для маладой, падзел каравая і іншыя дзеянні, страціўшы свой старажытны сэнс форм шлюбу, сталі вясельнымі гульнямі.

Падчас правядзення народных рухомых гульняў фармуецца правільная пастава, уменне выконваць рух свядома, прыгожа, хутка, спрытна. Пашыраюцца прадстаўленні пра родную краіну, пра народныя святы, з'яўляецца цікавасць да падзей у краіне, выхоўваецца любоў да Радзімы, да роднага краю, цікавасць да спорту!

У заключэнні тэмы можна сцвярджаць з упэўненнасцю, што **народныя гульні -** гэта яркі выраз народа, які ў іх гуляе, адлюстраванне этнасу ў цэлым і гісторыі яго развіцця. У дадатку да ўсяго гэтага і выдатны **спосаб умацаваць свой дух, сваё цела, развіць працэсы мышлення.** Беларускі народ многія працэсы сваёй жыццядзейнасці адлюстроўваў менавіта такім чынам, праз гульню. Рухомая гульня - гэта крыніца радасных эмоцый, яна выклікае ў дзяцей пачуццё задавальнення, прывучае да ўзгодненых дзеянняў. Сюжэты гульняў спрыяюць актыўнаму руху дзяцей. У гульнях ярка адлюстроўваецца лад жыцця людзей, іх побыт, нацыянальныя асновы, кемлівасць, знаходлівасць, смеласць.

Дамашняе заданне:

Напішыце міні-сачыненне на тэму: ”Гульні дзяцінства маіх бабуль і дзядуль “. Апішыце адну з гэтых гульняў падрабязна, не забуудзьце пазнаёміць нас з правіламі гульні.

Свае лісты вам неабходна накіраваць на viber педагога і не забыць напісаць сваё прозвішча, імя, назву аб’яднання па інтарэсах.

Жадаем поспехаў!

ДЗЯКУЕМ ЗА УВАГУ!!!

MyShared